

EURÓPAI PARLAMENT

2004

2009

Plenárisülés-dokumentum

A6-0086/2009

23.2.2009

JELENTÉS

a mezőgazdasági földterületek állapotromlása által támasztott kihívásáról az Európai Unióban, különösen Dél-Európában: a közös agrárpolitika eszközeivel adott válasz
(2008/2219(INI))

Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Bizottság

Előadó: Vincenzo Aita

Előadó (*):
Inés Ayala Sender, Környezetvédelmi, Közegészségügyi és Élelmiszer-
biztonsági Bizottság

(*Társbizottsági eljárás - az eljárási szabályzat 47. cikke

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
AZ EURÓPAI PARLAMENT ÁLLÁSFOGLALÁSÁRA IRÁNYULÓ INDÍTVÁNY	3
INDOKOLÁS	10
VÉLEMÉNY A KÖRNYEZETVÉDELMI, KÖZEGÉSZSÉGÜGYI ÉS ÉLELMISZER- BIZTONSÁGI BIZOTTSÁG RÉSZÉRŐL	14
A BIZOTTSÁGI ZÁRÓSZAVAZÁS EREDMÉNYE.....	18

(*) Társbizottsági eljárás – az eljárási szabályzat 47. cikke

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÁLLÁSFOGLALÁSÁRA IRÁNYULÓ INDÍTVÁNY

a mezőgazdasági földterületek állapotromlásának kihívásáról az Európai Unióban, különösen Dél-Európában: a közös agrárpolitika eszközeivel adott válasz – (2008/2219(INI))

Az Európai Parlament,

- tekintettel az elsivatagosodás elleni küzdelemről és a biológiai sokféleségről szóló ENSZ-egyezményre,
 - tekintettel a talajvédelem kereteinek meghatározásáról, valamint a 2004/35/EK irányelv módosításáról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre irányuló javaslatról szóló, 2007. november 14-i jogalkotási állásfoglalására¹,
 - tekintettel az Európai Unióban a vízhiány és az aszály jelentette kihívás kezeléséről szóló, 2008. október 9-i állásfoglalására²,
 - tekintettel eljárási szabályzatának 45. cikkére,
 - tekintettel a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Bizottság jelentésére és a Környezetvédelmi, Közegészségügyi és Élelmiszer-biztonsági Bizottság véleményére (A6-0086/2009),
- A. mivel a mezőgazdaság olyan gazdasági ágazat, amely erőteljesen függ a természeti jelenségektől és ezzel egyidejűleg jelentős beavatkozási potenciált képvisel,
- B. mivel a mezőgazdaság a legjobb eszköze a talajerózió elkerülésének, és ez olyan átgondolt stratégiát tesz szükségessé, amely hozzájárul e tevékenység megtartásához,
- C. mivel az európai vidéki lakosság fontos szerepet játszik az elsivatagodás elleni küzdelemben, és az európai termelők jelentősen hozzájárulnak a tartós aszályok által sújtott régiók növénytakarójának megőrzéséhez; mivel különösen az állandó kultúrák, a gyepterületek és az erdők szintén jótékony hatással vannak a víztartalékra,
- D. mivel különösen a dél-európai mezőgazdasági földterületek, de az Unió tagállamainak más régiói is megtalálhatók az emberi tevékenység és az éghajlati tényezők közötti negatív kölcsönhatás által előidézett környezeti állapotromlás által leginkább érintett területek között;
- E. mivel az intenzív földművelés is hozzájárulhat a talaj eróziójához, alkalmatlanná téve azt a termelésre,
- F. mivel napjainkban a mediterrán térség talajromlása tekintetében az elsivatagosodást tartják az egyik legkomolyabb fenyegetésnek,

¹ HL C 282 E., 2008.11.6., 281.o.

² Elfogadott szövegek, P6_TA(2008)0473.

- G. mivel a talaj az emberi táplálék, a takarmány, a textíliák és a fűtőanyagok előállításának alapjául szolgál és fontos szerepet játszik a CO₂ megkötésében; mivel ugyanakkor a talaj minden eddigénél inkább ki van téve a szél, és a víz okozta erózió, a szennyezés, a sózás, a lezáródás, a szerves anyagok csökkenése és a biológiai sokféleség elvesztése következtében keletkező visszafordíthatatlan károknak,
- H. mivel a már tapasztalható negatív következmények a hidrogeológiai viszonyok romlása, a tengervíz part menti talajvizekbe történő beszivárgása, a talaj elszikesedése, a mezőgazdasági talajvesztés, a biológiai sokféleség csökkenése, a tűzvésznek, a növényi és állati betegségeknek való kiszolgáltatottság fokozódása terén figyelhetők meg,
- I. mivel egyrészt a természeti és emberi környezet, másrészt pedig a termelési környezet kölcsönhatásaiban bekövetkező, fent említett változások jelentős hatással vannak a növénytermesztési és állattenyésztési rendszerekre, a talajok termelési célú felhasználására, az élelmiszerkínálatra, továbbá nyilvánvalóan kihatnak az élelmiszerbiztonságra, valamint az elvándorlás révén az érintett területek társadalmi, kulturális és gazdasági struktúrájára, mindez pedig a hidrogeológiai szempontokra is hatással bír,
- J. mivel az öntözés egyrészt a talaj nedvességének megtartására, másrészt a vízzáró rétegek újbóli feltöltésére szolgál, továbbá ezeket a tényezőket figyelembe kell venni a közös agrárpolitika (KAP) kidolgozásakor;,
- K. mivel a vízhiány és az aszály hozzájárulnak a mezőgazdasági nyersanyagárak emelkedéséhez, és figyelembe véve, hogy biztosítani kell a lakosság folyamatos élelmiszerellátását,
- L. mivel a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási rendszerek irányítása lehetőséget biztosít az általános szénkörforgással kapcsolatos fellépésre, valamint az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésére,
- M. emlékeztetve az ENSZ elsivatagosodás elleni küzdelemről szóló, 1994-ben megkötött egyezményére a szárazsággal és/vagy az elsivatagosodással sújtott, elsősorban afrikai országok esetében, amely egyezmény a megművelhető területek eróziója és a szárazság elleni küzdelmet tűzi ki célul, továbbá emlékeztet arra, hogy a Parlament támogatta ezt az egyezményt,
- N. elismerve, hogy a vízügyi keretirányelv (2000/60/EK irányelv) szabályozási keretként és a talajvédelem alapvető jogi eszközeként szolgál, továbbá előmozdítja a régiók közötti együttműködést, a víz fenntartható felhasználását és a rendelkezésre álló vízforrások védelmét, valamint ezekkel párhuzamosan hozzájárul az áradások és a szárazság hatásainak enyhítéséhez,
- O. felismerve az integrált és multidiszciplináris megközelítés szükségességét annak érdekében, hogy ne vészhelyzetben kelljen megoldást keresni, mert az további negatív hatásokat és káros láncreakciókat eredményezhet,
- P. célszerűnek ítélve a helyzet nyomon követését a szóban forgó jelenségek alakulását és az új kockázati helyzetek megjelenését illetően a műholdas felvételek és talajtani modellek

(talajterképek) speciálizált felhasználásával,

- Q. mivel egyre gyakrabban figyelhetők meg olyan szélsőséges időjárási körülmények, amelyek a száraz és erőteljesen csapadékos időszakok váltakozásával járnak, felgyorsítják a litoszféra pusztulását, különösen azokon a területeken, ahol a talaj szerkezetileg sebezhetőbb, úgy Észak-, mint Dél-Európában,
- R. megállapítva, hogy világszinten emelkedett az élelmiszerek iránti kereslet és az élelmiszerek ára,
1. szükségesnek tartja, hogy a KAP irányításával kapcsolatos iránymutatásokba és módszerekbe kifejezetten belefoglaljanak bizonyos, az éghajlat védelmére vonatkozó általános, továbbá specifikusan a talajromlásból eredő károk korlátozását célzó elveket és eszközöket;
 2. szükségesnek tartja a keresztmegerősítési paraméterek megerősítését, illetve ezeknek az egész Unióban való alkalmazását, különösen, ami a biológiai sokféleséget és a talaj szerves anyagait illeti, továbbá a vízvédelemre történő kiterjesztésüket;
 3. hangsúlyozza, hogy a mezőgazdasági ágazat éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodását szolgáló intézkedések közösségi finanszírozásának olyan területi alapú megközelítésen kell alapulnia, amely figyelembe veszi a különböző uniós régiók sérülékenységi fokát; emlékeztet, hogy nemzetközi és európai szinten készült, megbízható becslések szerint a dél-európai mezőgazdasági területek sérülékenyebbek az éghajlatváltozás hatásaival szemben;
 4. sajnálatosnak tartja a vidékfejlesztési támogatások csökkentéséről döntő állam- és kormányfők rövidlátását, és megállapítja, hogy a második pillér keretében rendelkezésre bocsátott korlátozott anyagi forrásokkal nem lehet eredményesen fellépni az éghajlatváltozással kapcsolatos új kihívásokkal szemben; javasolja a Bizottságnak, hogy vizsgálja meg egy megelőző intézkedések finanszírozására szolgáló elkülönített alap létrehozásának lehetőségét az összes érintett gazdasági ágazat, köztük a mezőgazdaság tekintetében;
 5. úgy véli, hogy a jelenlegi problémák, az élelmiszerhiányt, a víz szűkösségét, a hőmérséklet növekedését, a víz elpárolgását és a talajerózió kockázatát is ideértve, új, integrált és tudományos, a mediterrán éghajlati viszonyoknak megfelelő mezőgazdasági politikát tesznek szükségessé; megítélése szerint ezeknek a politikáknak az uniós és a nemzeti intézmények segítségével tükrözniük kell az új környezeti kihívásoknak megfelelően helyi szinten módosított növények kutatását és fejlesztését, ideértve a víztakarékosságot is, ugyanakkor megfelelő bevételt biztosítva a gazdálkodók számára egy európai életszínvonal megőrzéséhez;
 6. úgy véli, hogy a talajmegóvási stratégián belül a KAP jó mezőgazdasági és környezeti állapotra vonatkozó elveinek elsősorban a meglévő vízelvezető rendszerek működésének és ökológiai fenntarthatóságának felülvizsgálatát és javítását célzó intézkedéseket kell előnyben részesíteniük, amelyek révén ökológiailag fenntartható és a helyi adottságokhoz igazodó vízgazdálkodási terveket kell kidolgozni, valamint a szárazság által fenyegetett területek mezőgazdasági termelői részére tanácsokkal kell szolgálni a helyi adottságokhoz

igazodó, víztakarékosabb kultúrák sikeres meghonosítása tekintetében;

7. javasolja, hogy az Unió támogassa fokozottabban a mezőgazdasági területek vízgazdálkodásának javítását, amihez hatékonyabb és a különböző kultúrákhoz igazodó öntözési rendszerek bevezetésére, az ezzel kapcsolatos kutatások előmozdítására, valamint a biotechnológia területén elért eredmények alkalmazásának ösztönzésére lenne szükség;
8. szükségesnek véli az öntözési célú és a tűzvédelemben is felhasználható, lehetőleg a gravitációs elven öntözhető területnél magasabban elhelyezkedő elárasztott vízmedencék (dombvidéki tavak) gazdálkodói együttműködések segítségével történő létrehozását és kezelését, megteremtve a legkedvezőbb üzemeltetési költség-feltételeket és felhasználva a gyökérszívó víztisztító rendszerrel és felszíni feltöltési technikával kezelt települési szennyvizet is;
9. rámutat a teraszos művelésnek a talajerózió elleni küzdelemben és a talaj víztároló képességének javításában betöltött jelentőségére, valamint szükségesnek tartja a teraszok megőrzését, helyreállítását és létrehozását célzó intézkedések meghozatalát;
10. úgy véli, hogy az agrár-erdészeti rendszereknek a mezőgazdasági peremterületek és a szennyezett mezőgazdasági területek erdősítési programjaira is ki kellene terjedniük, mivel a cserjék gyökere tudja biztosítani a felső instabil réteg hozzákötését az alatta lévő kőzethez, amely kőzet tisztító szubsztrátumként működik;
11. támogatja egy olyan közösségi erdőgazdálkodási politika létrehozását, amelynek fő célja az éghajlatváltozás elleni küzdelem;
12. szükségesnek tartja továbbá azon mezőgazdasági intézkedések ösztönzését, amelyek a növénytakaró megőrzését, és ezáltal a folyómedrek eróziós szikesedésének megelőzését szolgálják;
13. megállapítja, hogy sok mediterrán cserjefajának jó a tűzálló képessége és kitűnő a vegetatív regenerálódási képessége, tehát ezeket ki lehetne aknázni, annál is inkább, mert e fajták gyökérzete olyan jellemzőkkel bír, amelyek segítségével fel lehet venni a küzdelmet a talajerózió ellen;
14. ebben az összefüggésben úgy véli, hogy kisebb vízigényű növények termesztését, valamint bizonyos esetekben a tavaszi veteményeknek olyan téli kultúrákkal történő felváltását lehetne tervbe venni, amelyek nem csak kevesebb öntözést igényelnek, hanem hatékonyan védik a talajt, és növénytakaró létrehozásával lehetővé teszik az erózió elleni küzdelmet a kritikus téli időszakban;
15. úgy véli, hogy a helyi élelmiszertermelés a környezethez jobban alkalmazkodó ökotípusokat képesek előállítani, ezért egyedi intézkedésekkel erre kellene ösztönözni őket;
16. felhív a sövények megőrzésére és telepítésére, különösen olyan területeken, ahol ezek az utóbbi években eltűntek;
17. elismeri a növénygenetikai erőforrások fontos szerepét abban, hogy a mezőgazdasági

termelés alkalmazkodni tudjon a változó éghajlati feltételekhez; felszólítja ezért a Bizottságot és a tagállamokat olyan programok létrehozására, amelyek ösztönzik a növénygenetikai erőforrások mezőgazdasági termelők, kertészek, valamint kis- és közepméretű kertészeti üzemek általi megőrzését és továbbfejlesztését;

18. emlékeztet a parlagon hagyott területek fontosságára a mezőgazdasági területek visszanyerése és a víz megtartása tekintetében; kéri a Bizottságot és az érintett tagállamokat, hogy ösztönözzék a mediterrán ökoszisztémák talajához igazított mezőgazdasági rendszerek alkalmazását;
19. úgy véli, hogy a KAP jó mezőgazdasági és környezeti feltételekre vonatkozó elveinek a talaj szervesanyag-tartalma fenntartásának kritériumai között a szénelnyelő és -megkötő rendszereket kellene ösztönöznie, méghozzá az öntözés nélküli földművelési technikák alkalmazásában való optimalizálásukkal (minimális felszíni művelés, vetésforgók, a környezethez alkalmazkodott genotípusok, a felszín és a növényzet párolgásának ellenőrzése, célzott műtrágyázás, integrált védekezés stb.);
20. felkéri a területi hatáskörrel rendelkező szerveket, hogy az új igények és környezeti viszonyok függvényében avatkozzanak be az öntözővíz kezelési tervek és öntözővíz felhasználási technológiák programozásába, gondoskodjanak a vízkészletek minőségétől függő, célzott felhasználásáról és az öntözővíz-kezelő szervek szintjén avatkozzanak be a rendelkezésre álló vízkészletekkel való gazdálkodás optimalizálása érdekében, figyelembe véve az erőforrások elosztórendszerekben történő pazarlásának csökkentése iránti igényt;
21. javasolja, hogy hozzanak létre egy európai aszálymegfigyelő központot, valamint hogy erősítsék meg az Európai Uniónak a tüzekkel szembeni összehangolt fellépésre való képességét, mivel az aszály és a tüzek egyaránt jelentős mértékben hozzájárulnak az elsivatagosodáshoz és a mezőgazdaságilag hasznosított területek állapotromlásához, különösen a földközi-tengeri régióban;
22. hangsúlyozza a tagállamok által továbbított információk hatékonyságának, valamint a tagállamok közötti koordináció javításának szükségét;
23. ajánlja egy gyors riasztási és folyamatos felügyeleti rendszer kialakítását a talaj állapotának vonatkozásában, hogy időben intézkedni lehessen az erózió legyőzése, a szerves anyagok kimerítése ellen, ami az üvegházhatású gázok kibocsátásához vezet, továbbá a művelhető területek és a biológiai sokféleség elvesztése tekintetében;
24. következőképpen kéri a Bizottságot, hogy a hegyvidéki területek, a szigetek és más, természeti szempontból hátrányos helyzetű területek új meghatározására tett, 2009-re tervezett javaslatában a megfigyelés alatt álló területek értékelésében prioritást élvező szempontok közé vegye fel a talajromlási és elsivatagosodási kockázat szintjét is;
25. szükségesnek tartja a kutatás, a fejlesztés és az innováció erősítését, különös figyelmet szentelve a vízhiánnyal és szárazsággal leginkább sújtott területeknek, és figyelembe véve a biotechnológiai fejlődést;
26. felhívja továbbá a Bizottságot, hogy a hetedik keretprogram szintén 2009-re tervezett, félidős felülvizsgálatakor még több tagállamra nézve irányozzon elő erőteljesebb

ösztönzőket az állapotromlás által érintett talajok és területek fenntarthatóbb gazdálkodásával kapcsolatos ismeretek javítását célzó kutatási és fejlesztési programok támogatására;

27. felszólítja a Bizottságot, hogy vizsgálja meg egy olyan pénzügyi eszköz létrehozásának szükségességét, amely az éghajlatváltozás okai és hatásai, illetve különösen a talajminőség romlása elleni küzdelemre szolgálhatna;
28. úgy véli, hogy megfelelő képzési és továbbképzési programokat kell szervezni az ágazatban dolgozók, illetve a lakosság számára azzal a kettős céllal, hogy megfelelő megoldásokat találjanak és hozzájáruljanak a felhasználók kollektív felelősségtudatának fejlesztéséhez a területi erőforrások felhasználásában;
29. kéri, hogy az Európai Unió hozzon intézkedéseket különösen a fiatal mezőgazdasági termelők tájékoztatására és képzésére a talaj megőrzését szolgáló mezőgazdasági módszerek bevezetésének előmozdítása érdekében; e tájékoztatásnak és képzésnek különösen az éghajlatváltozás hatásaira és a mezőgazdasági termelésnek az éghajlat alakulásában játszott szerepére kell kiterjednie;
30. emlékeztet, hogy amint azt a KAP folyamatban lévő reformja vonatkozásában a fiatal mezőgazdasági termelők jövőjéről szóló, 2008. június 5-i állásfoglalásában¹ is megállapította, hogy elsősorban olyan projektek számára kell finanszírozást biztosítani, amelyek elősegíthetik a fiatal gazdálkodók elindulását a mezőgazdasági ágazatban;
31. szükségesnek tartja, hogy az Unió a mezőgazdasági földek és termelési jellemzőik fokozottabb védelme segítségével erősítse és javítsa a takarmány- és élelmiszer-autonómiát és az élelmiszer-önellátást, valamint hogy (a legeltetett állatok húsának fogyasztását ösztönző programok és a környezetbarát legelőgazdálkodás támogatása révén) ösztönözze különösen a parlagföldek állattartási célú, fenntartható hasznosítását annak érdekében, hogy csökkenteni lehessen a takarmánybehozattól való függést; úgy véli, hogy az agrárpolitikának, ha hozzá kíván járulni a globális élelmiszerbiztonsághoz és a fenntarthatósághoz, arra kell törekednie, hogy az EU mezőgazdaságán belül egyensúlyt teremtsen a növénytermesztés, az állattenyésztés és az energiatermelés között;
32. kéri, hogy a globális CO₂-piac keretében ösztönözzék az erdők védelmét és visszatelepítését, prioritást adva azoknak a tagállamoknak, amelyek elvesztették természetes erdőiket, továbbá kiemeli, hogy az Európai Unión belül szükség van az integrált és fenntartható erdőgazdálkodás kialakítására;
33. hangsúlyozza az erdők vízciklusban betöltött szerepét, és az erdők, gyepek, legelők és megművelt területek kiegyensúlyozott elegyének fontosságát a fenntartható vízgazdálkodás szempontjából; hangsúlyozza különösen a nagy szervesanyag-tartalmú talaj és a megfelelő vetésforgó szerepét; figyelmeztet arra, hogy a földterület növekvő kihasználása fenyegetést jelent a mezőgazdaságra, az élelmiszerbiztonságra és a fenntartható vízgazdálkodásra nézve;
34. kéri, hogy a rétek, állandó legelők és erdőterületek fenntartásával kapcsolatos

¹ Elfogadott szövegek, P6_TA(2008)0258.

mezőgazdasági tevékenységek keretében ismerjék el annak lehetőségét, hogy a „zöld tanúsítványok” kiállítását közjavak előállításától (széndioxid-tárolás, biológiai sokféleség, talajmegtartás) tegyék függővé;

35. 15. felszólítja a tagállamokat a KAP második pillérének alkalmazására annak érdekében, hogy a rétek, állandó legelők és erdőterületek fenntartásával kapcsolatos mezőgazdasági tevékenységek esetében jövedelemtámogatást nyújtsanak, ezáltal hozzájárulva a közjavak előállításához (széndioxid-tárolás, biológiai sokféleség, talajmegtartás); felszólítja a Bizottságot hogy biztosítson elsőbbséget a parlagföldek megőrzésének;
36. nyomatékosan felhívja a Tanácsot, hogy alakítson ki álláspontot a talajvédelmi keretirányelvről (COM(2006)0232) szóló javaslattal kapcsolatban annak érdekében, hogy e fenyegetések elleni küzdelem céljából létre lehessen hozni egy közösségi eszközt;
37. kéri a Tanácsot és a Bizottságot, hogy keressenek az erózióval érintett talajok helyreállítására alkalmas stratégiákat, a talajeróziót korlátozó, ösztönző intézkedések mellett;
38. utasítja elnökét, hogy továbbítsa ezt az állásfoglalást a Tanácsnak, a Bizottságnak, valamint a tagállamok kormányainak és parlamentjeinek.

INDOKOLÁS

Bevezetés

A mezőgazdasági hasznosítású földterületek a definíció szerint a litoszféra azon részei, amelyek művelhetőek és elsődleges céljuk az étkezési célú növénytermesztés. A mezőgazdasági földek, azon túl, hogy az élelmiszertermelést szolgálják, számos fontos szerepet töltenek be:

- összekapcsolják a légkört, a vizet, mint erőforrást és a geológiai rendszereket;
- különféle természetű, vízben oldott anyagokat szűrnék meg és a légkörből lerakódott részecskéket halmoznak fel;
- szénscapdaként viselkednek, a növények azon képességének köszönhetően, hogy a klorofill-fotoszintézis során meg tudják kötni a légkörben található CO₂-t, és a talajban a rhizoszféra szintjén tárolni tudják azt;
- szabályozzák a légköri csapadék áramlását;
- kölcsönhatásban állnak az éghajlattal, meghatározva a természetű növények típusát;
- befolyásolják és jellemzik a táj formáját;
- a víz- és tápanyag-ellátás biztosításával támogatják a különféle élőhelyeket és a biológiai sokféleséget;
- kialakítják a magok megővésének, illetve a mikro- és makroorganizmusok életének feltételeit;
- végül, fontos társadalmi és kulturális szerepet töltenek be.

Világosan látszik, hogy a föld, a víz és a levegő kölcsönhatása olyan egyedi rendszer működését határozza meg, amelynek kiemelt célja kell, hogy legyen egy olyan fenntartható mezőgazdaság fejlesztése, amely képes a környezetszennyezés és a környezeti állapotromlás csökkentésére, helyi szolgáltatások és áruk előállítására, megőrizve ugyanakkor saját termelőképességét. A mezőgazdaságra valójában egyrészt más termelési rendszerek is hatnak, másrészt a mezőgazdaság felelős az e fontos és nem megújuló természeti erőforrással való helyes gazdálkodásért.

A jelenlegi tendencia

A különféle szinteken megállapított adatok és értékek azt mutatják, hogy a mezőgazdasági földterületek egyre nagyobb környezeti nyomásnak vannak kitéve, amelynek baljós hatásai már érezhetőek. Ilyenek például a hidrogeológiai állapotromlás, a tengerszint emelkedése és a talaj elszikesedése, a mezőgazdasági földterületek elvesztése, a biológiai sokféleség csökkenése, a tűzvész-károkból eredő károk növekedése, valamint a növény- és állatbetegségek terjedése. E változások jelentős hatással vannak a föld mezőgazdasági célú felhasználására és a talaj termőképességére, ami kapcsolatban áll az élelmiszerbiztonság

témakörével is. Jóllehet a közösségi vívmányok kiterjednek a talajvédelmi tárgyú intézkedésekre, jelenleg nem létezik egyedi, az e területen támasztott elvárások változásának megfelelő közösségi szabályozás. Tekintettel a célkitűzések nagyságrendjére, a sokféle alkalmazási területre és figyelembe véve a tényt, hogy az elsődleges ágazatra vonatkozó beavatkozási stratégiákban a környezetvédelem más szereplői is érdekeltek, a hatályos keretszabályozásnak és rendelkezéseinek javítása kellene a beavatkozások skáláját és típusait, amelyeknek szükségszerűen határokon átnyúló jelleggel kell bírniuk. Tegyük fel például, hogy egy adott földterület állapotromlásának a kiindulási ponttól jóval távolabbi helyeken is van következménye. Ebben az esetben logikus lenne, hogy a normális helyzet helyreállítására irányuló esetleges beavatkozás költségeit a károk keletkezési helyétől eltérő országnak kelljen viselnie. Következésképpen integrált és multidiszciplináris kontextusban kell eljárni, egy, a lehető legszélesebb körű, az állapotromlási jelenségek alakulásának nyomon követését és értékelését célzó, műholdas és térképészeti mérőrendszereket is alkalmazó program alapján.

A jelentés célja

Ezen alkalomból megkezdődött a jelenlegi helyzet áttekintése és értékelése, különös tekintettel dél-európai termőterületekre, ahol e talajromlási jelenségek már kézzelfoghatónak tűnnek. E fejlemények fényében feltárták azokat a mezőgazdasági tevékenység kínálta beavatkozási lehetőségeket a mezőgazdasági földek állapotromlásának megállítására, valamint ezzel egyidejűleg a litoszféra helyreállítására, használatára és fenntartható kiaknázására. E témában az EP nyilvános meghallgatást szervezett azzal a céllal, hogy elmélyítse a párbeszédet a különböző vitatémákban, lehetővé téve az előadó számára, hogy azonosítsa a legalaposabban kielemezett és leginkább kidolgozott javaslatokat. A jelentés célja, hogy ösztönzést adjon, gondolatokat ébresszen és konkrét javaslatokat fogalmazzon meg, amelyeket a megfelelő pillanatban figyelembe lehet venni a mezőgazdasági földterületek helyreállítására, állapotfenntartására és –javítására irányuló stratégia kidolgozásakor. Továbbá nyilvánvalónak tűnik, hogy az egyik követendő prioritás egy közös beavatkozási terv kidolgozása, főként a mezőgazdasági földek állapotromlásának megelőzését és megőrzését célzó programok kidolgozásán keresztül. Egy ilyen forgatókönyv szerint a dél-európai földek morfológiai és talajtani jellemzőik alapján olyan helyzetben vannak, amely könnyen jellemzővé válhat a különböző észak-európai termelő-élőhelyekre is; nevezetesen ha figyelembe vesszük, hogy a déli régiók fokozatosan elsivatagosodhatnak, míg az északi régióknak a csapadékmennyiség jelentős csökkenésével kell számolniuk, akkor az embernek változtatnia kell a hidrogeológiai erőforrások évszázadok óta tartó kiaknázásán.

Beavatkozási lehetőségek

Bizonyított tény tehát, hogy a mezőgazdasági földterületek használata és rajtuk folytatott gazdálkodás módja kulcsfontosságú elemek, amelyek hozzájárulnak többek között az „új kihívások” (éghajlatváltozás, megújuló energiaforrások, vízhiány, biológiai sokféleség stb.) kezeléséhez; ezért a rendelkezésre álló jogi eszközöket és a mezőgazdasági tevékenységek keretében történő beavatkozási lehetőségeket az új kilátásoknak megfelelően, a közös agrárpolitika (KAP) iránymutatásai és irányítási módszerei között kell megvizsgálni.

Ebben az összefüggésben az EP már jelezte érzékenységét az élelmiszerbiztonsággal kapcsolatos problémákra, amely problémakörhöz az előadó hozzá kívánja kapcsolni a

termelési autonómia fogalmát, ami lehetővé teszi bizonyos számú termelési tényező alkalmazását annak érdekében, hogy a gazdálkodók számukra magasabb szabadságfokot biztosító információk alapján hozzák meg döntéseiket.

A talajromlás elleni küzdelemmel kapcsolatos témaköröknek szükségszerűen ki kell terjedniük egy, a mezőgazdasági és erdészeti vízrendszereknek és azok működésének nagyobb figyelmet szentelő talajmegóvási stratégiára; az elemzés alapján fontos megjegyezni, hogy különösen az elárasztott vízmedencés- és öntözővíz-elvezető rendszerek költségei a jövőben egyre magasabbak lesznek; következésképpen elkerülhetetlen lesz az öntözési technikáknak a körülményekhez való igazítása vagy átvétele az öntözővíz mennyiségének csökkentése érdekében, a talajvízből nyert vízmennyiség optimalizálása segítségével. Ebben az összefüggésben az öntözőcsatornák mentén keletkező veszteségek csökkentésének szükségessége különösen sürgössé vált.

Az erdősítési programokban megkülönböztetett figyelmet kellene szentelni a talajban lévő ökoszisztémák védelmének és a talaj kimerülése elleni küzdelemnek, megjegyezve ugyanakkor, hogy egyes mediterrán jellegű cserjefajták választása a dél-európai területtel kapcsolatos intézkedésekben az erózió leküzdésén túl hatékonyan hozzájárulhat a tüzek elleni küzdelemhez is. A cél érdekében szükséges lenne gazdálkodói együttműködések segítségével létrehozni és irányítani általában csak dombvidéki tavaknak nevezett, öntözési célú, elárasztott vízmedencéket, amelyek kettős célt szolgálnának. Egyrészt felfognák az esővizet, lehetővé téve az édesvíz felhasználását a tüzek oltásánál, másrészt pedig vízgyűjtő-, gyökérszívó víztisztító rendszerű és felszíni feltöltéses technikájú településiszennyvíz-újrahasznosító medenceként működnének a belső régiókban, ahol a tisztítóállomások működtetése nem mindig oldható meg gazdaságosan.

Különösen fontos szerepet kapnak a korlátozott felszíni műveléshez hasonló, aszályos környezetben alkalmazható földművelési technikák, amelyek segítségével megszakítható a talaj kapillaritása miatt bekövetkező vízfeltörés, a talajjavítást és a növénybetegségek leküzdését célzó vetésszorgó, a természetesi környezethez jobban alkalmazkodó, nem csupán a kereskedelmi igényeknek alapján kiválasztott genotípusok megválasztása, a párolgásszabályozási módszerek (párolgással a talaj jelentős mennyiségű vizet veszíthet) alkalmazása a talajjavítók szisztematikus használatával (talajszerkezet-optimalizálás), vagy a növénytakaró-telepítés.

A helyzetnek és a helyzet alakulásának hasznos értékelési eszköze lehet a GIS (geographical integrated system). E célból hasznos lehet a mért adatok szabványosítása, amelyeket egymást átfedő geológiai és biokémiai modellek segítségével értelmeznek.

Ezért fontosnak tűnik, hogy a hegyvidéki területek és a természeti szempontból hátrányos helyzetű területek új meghatározására tett javaslatában a Bizottság a prioritás élvező kritériumok között sorolja fel a talajok minőségmegőrzésének állapotát és az elsivatagosodási kockázat fokát. Ugyanígy, a hetedik keretprogram félidei felülvizsgálata keretében a lehető legerőteljesebb ösztönzés mellett nagyobb támogatást kellene adni a talajromlás elleni kutatás számára. A cél a termelési technikáknak a megváltozott igények tükrében történő optimalizálása, valamint olyan új megoldások kutatása, amelyek elsőbbséget adnak a takarékos vízfelhasználásnak, és amelyek segítségével következésképpen csökkenthető az élelmiszerek előállításának energiaigénye.

A képzés és továbbképzés tekintetében hangsúlyozni kell, hogy a programoknak nem csak a dolgozókat kell bevonniuk, hanem a lakosságot is, azzal a kettős céllal, hogy sajátos megoldásokat találjanak és fejlesszék a felhasználók felelősségtudatát a természeti és területi erőforrások fenntarthatóbb, a legtagabb értelemben vett használata terén, úgy ma, mint a jövőben.

Az agrártársadalom megújításának elvével és a mezőgazdasági ágazatban működő vállalkozók dinamizmusa növelésének szükségességével összhangban a mezőgazdasági földek helyreállítását és a rajtuk való fenntartható gazdálkodást célzó projektek finanszírozásában a fiatal mezőgazdasági termelők által irányított vállalkozásokat kell előtérbe helyezni.

Noha a globális élelmiszerválság több millió embert érint, és azonnali következményeként megszűnt annak az élelmiszertermelés programozásának és irányításának lehetősége, ki meg kell mutatni, hogy a talajvédelem lehetővé teszi egy politikai-stratégiai értékű termelési potenciál megőrzését, amely biztosítja az import és az export közötti egyensúlyt, továbbá bizonyos fokú tárgyalási autonómiát és alkuképességet garantál a többoldalú tárgyalások során.

Mivel a szélesebb értelemben vett mezőgazdasági tevékenység, különösen pedig az erdő-, rét- és legelőgazdálkodás olyan realitás, amelyet úgy lehet befolyásolni, hogy az akár az egész ökoszisztémára hatással legyen, e tevékenységek esetében meg kell fontolni az ún. „zöld tanúsítványok” kibocsátását, amennyiben igazolható, hogy a mezőgazdasági ágazat egésze képes a közérdek szempontjából előnyös javak megtermelésére. Ebben az esetben is hármas hatást lehetne elérni: ösztönzés a termelés szintjén, a fenntartható technológiák fokozottabb alkalmazása, valamint a zöld tanúsítványok kereskedelmét szolgáló piac kialakítása, mindezt úgy, hogy a közösség adófizetőit semmilyen költség ne terhelje.

28.1.2009

VÉLEMÉNY A KÖRNYEZETVÉDELMI, KÖZEGÉSZSÉGÜGYI ÉS ÉLELMISZER- BIZTONSÁGI BIZOTTSÁG RÉSZÉRŐL

a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Bizottság részére

a mezőgazdasági földterületek állapotromlásának kihívása az Európai Unióban, különösen Dél-Európában: válasz uniós agrárpolitikai eszközökkel (2008/2219(INI)(INI))

A vélemény előadója: Inés Ayala Sender(*) Társbizottság – az eljárási szabályzat 47. cikke

JAVASLATOK

A Környezetvédelmi, Közegészségügyi és Élelmiszer-biztonsági Bizottság felhívja a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Bizottságot mint illetékes bizottságot, hogy állásfoglalásra irányuló indítványába foglalja bele a következő javaslatokat:

1. mivel a talaj az emberi táplálék, a takarmány, a textíliák és a fűtőanyagok előállításának alapjául szolgál és fontos szerepet játszik a CO₂ megkötésében; mivel ugyanakkor jelenleg a talaj az eddigieknél jóval inkább ki van téve a szél, és a víz okozta erózió, légszennyezés, sózás, lezáródás, a szerves anyagok csökkenése és a biológiai sokféleség elvesztése következtében keletkező károknak;
2. mivel a mezőgazdaság a legjobb eszköze a talajerózió elkerülésének, olyan átgondolt stratégiát kér, amely támogatja e tevékenység megtartását;
3. nyomatékosan felhívja a Tanácsot arra, hogy hagyja jóvá a talajvédelmi keretirányelvről kialakított álláspontját, hogy e fenyegetések elleni küzdelem céljából létre lehessen hozni egy közösségi eszközt;
4. tekintettel arra, hogy az öntözés egyrészt a talaj nedvességének megtartására, másrészt a víztartó rétegek újbóli feltöltésére szolgál, kéri, hogy ezeket a tényezőket vegyék figyelembe a közös mezőgazdasági politika megtervezésekor;
5. szükségesnek tartja a mezőgazdászok, főként a fiatalok képzését az éghajlatváltozás hatásairól és a mezőgazdasági termelés éghajlatra gyakorolt szerepéről;

6. nagyobb európai uniós támogatást javasol a mezőgazdasági területeken és az állattartó telepeken való vízgazdálkodás javítása érdekében, ösztönözve az öntözőberendezések és -rendszerek vízhatékonyágát, illetve a szárazságtűrő kultúrák fejlesztését;
7. úgy véli, hogy a jelenlegi problémák, az élelmiszerhiányt, a víz szűkösségét, a hőmérséklet növekedését, a víz elpárolgását és a talajerózió kockázatát is ideértve, új, integrált és tudományos, a mediterrán éghajlati viszonyokra alkalmazható mezőgazdasági politikát tesznek szükségessé; megítélése szerint ezeknek a politikáknak az uniós és a nemzeti intézmények segítségével tükrözniük kell az új környezeti kihívásoknak megfelelően helyi szinten módosított növények kutatását és fejlesztését, ideértve a víztakarékosságot is, ugyanakkor megfelelő bevételt biztosítva a gazdálkodók számára egy európai életszínvonal megőrzéséhez;
8. úgy véli, hogy a mezőgazdaságban az integrált vízgazdálkodásnak a modernizációra, a vízfelhasználás és a vízzel való gazdálkodás javítására, a vízfogyasztás racionalizálására és korlátozására irányuló stratégiákat kell tartalmaznia;
9. ajánlja egy gyors riasztási és folyamatos felügyeleti rendszer kialakítását a talaj állapotának vonatkozásában, hogy időben intézkedni lehessen az erózió legyőzése, a szerves anyagok kimerítése ellen, ami az üvegházhatású gázok kibocsátásához vezet, továbbá a művelhető területek és a biológiai sokféleség elvesztése tekintetében;
10. szükségesnek tartja a kutatás, a fejlesztés és az innováció erősítését, különös figyelmet szentelve a vízhiánnyal és szárazsággal leginkább sújtott területeknek, és figyelembe véve a biotechnológiai fejlődést;
11. felhív a sövények megőrzésére és telepítésére, különösen olyan területeken, ahol ezek az utóbbi években eltűntek;
12. emlékeztet a parlagon hagyott területek fontosságára a mezőgazdasági területek visszanyerése és a víz megtartása tekintetében; kéri a Bizottságot és az érintett tagállamokat, hogy ösztönözzék a mediterrán ökoszisztémák talajához igazított mezőgazdasági rendszereket, illetve a víz eredményes hasznosítását célzó intézkedéseket;
13. kéri a Tanácsot és a Bizottságot, hogy keressenek az erózióval érintett talajok helyreállítására alkalmas stratégiákat, a talajeróziót korlátozó, ösztönző intézkedések mellett;
14. türelmetlenül várja az elsivatagosodással foglalkozó európai megfigyelőközpont és a korai figyelmeztető rendszer létrehozását, és hangsúlyozza a tagállamok által továbbított információk hatékonyságának, valamint a tagállamok közötti koordináció javításának szükségét;
15. emlékeztet az ENSZ elsivatagosodás elleni küzdelemről szóló, 1994-ben megkötött egyezményére a szárazsággal és/vagy az elsivatagosodással sújtott, elsősorban afrikai országok esetében, mely egyezmény a megművelhető területek eróziója és a szárazság elleni küzdelmet tűzi ki célul, továbbá emlékeztet arra, hogy a Parlament támogatta ezt az egyezményt;

16. emlékeztet a vízügyi keretirányelv (2000/60/EK irányelv) mint szabályozási keret szerepére, mivel ez alapvető jogi eszköz a talaj védelme terén, előmozdítja a régiók közötti együttműködést, a víz fenntartható felhasználását és a rendelkezésre álló vízforrások védelmét, továbbá ezekkel egyidejűleg hozzájárul az áradások és a szárazság hatásainak enyhítéséhez;
17. kéri, hogy a globális CO₂-piac keretében ösztönözzék az erdők védelmét és visszatelepítését, továbbá a vegyes fajokból álló erdők telepítését – főként azokban a tagállamokban, amelyek elvesztették természetes erdőiket – kiemelve az Európai Unión belül az integrált és fenntartható erdőgazdaság kialakításának szükségét;
18. szükségesnek tartja az ökológiai feltételekkel kapcsolatos paraméterek megerősítését, illetve ezeknek az egész Európai Unióban való alkalmazását, különösen, ami a biológiai sokféleséget és a talaj szerves anyagait illeti, továbbá kiterjesztésüket a vízvédelem érdekében;
19. kiemeli a mezőgazdaságból élő európai lakosság szerepét a talajerózió és az elsivatagosodás elleni küzdelemben, és kéri, hogy ismerjék el az európai termelők kulcsfontosságú szerepét a tartós szárazság által sújtott, vagy a futóhomok által veszélyeztetett régiók növényzetének fenntartásában; hangsúlyozza a különösen az állandó kultúrák, a gyümölcsösök és a szőlőültetvények, a mezők és a legelők, továbbá a fakultúrák jelentette előnyöket a víz megkötésében;
20. hangsúlyozza az erdők vízciklusban betöltött szerepét, és az erdők, gyepek, legelők és megművelt területek kiegyensúlyozott elegyének fontosságát a fenntartható vízgazdálkodás szempontjából; hangsúlyozza különösen a nagy szervesanyag-tartalmú talaj és a megfelelő vetésforgó szerepét; figyelmeztet arra, hogy a földterület növekvő kihasználása fenyegetést jelent a mezőgazdaságra, az élelmiszerbiztonságra és a fenntartható vízgazdálkodásra nézve;

A BIZOTTSÁGI ZÁRÓSZAVAZÁS EREDMÉNYE

Az elfogadás dátuma	22.1.2009
A zárószavazás eredménye	+ : 42 - : 4 0 : 1
A zárószavazáson jelen lévő tagok	Adamos Adamou, Georgs Andrejevs, Liam Aylward, Maria Berger, John Bowis, Frieda Brepoels, Martin Callanan, Dorette Corbey, Magor Imre Csibi, Chris Davies, Avril Doyle, Mojca Drčar Murko, Edite Estrela, Jill Evans, Anne Ferreira, Karl-Heinz Florenz, Elisabetta Gardini, Cristina Gutiérrez-Cortines, Satu Hassi, Jens Holm, Marie Anne Isler Béguin, Caroline Jackson, Dan Jørgensen, Christa Klab, Urszula Krupa, Marie-Noëlle Lienemann, Peter Liese, Jules Maaten, Linda McAvan, Riitta Myller, Miroslav Ouzký, Vladko Todorov Panayotov, Dimitrios Papadimoulis, Vittorio Prodi, Frédérique Ries, Guido Sacconi, Daciana Octavia Sârbu, Amalia Sartori, Richard Seeber, Bogusław Sonik, María Sornosa Martínez, Thomas Ulmer, Anja Weisgerber, Glenis Willmott
A zárószavazáson jelen lévő póttag(ok)	Inés Ayala Sender, Iles Braghetto, Philip Bushill-Matthews

A BIZOTTSÁGI ZÁRÓSZAVAZÁS EREDMÉNYE

Az elfogadás dátuma	17.2.2009
A zárószavazás eredménye	+ : 23 - : 6 0 : 3
A zárószavazáson jelen lévő tagok	Niels Busk, Luis Manuel Capoulas Santos, Giovanna Corda, Albert Deß, Constantin Dumitriu, Michl Ebner, Carmen Fraga Estévez, Lutz Goepel, Friedrich-Wilhelm Graefe zu Baringdorf, Esther Herranz García, Lily Jacobs, Elisabeth Jeggle, Heinz Kindermann, Vincenzo Lavarra, Stéphane Le Foll, Véronique Mathieu, Mairead McGuinness, Rosa Miguélez Ramos, María Isabel Salinas García, Sebastiano Sanzarello, Agnes Schierhuber, Willem Schuth, Czesław Adam Siekierski, Alyn Smith, Petya Stavreva, Donato Tommaso Veraldi
A zárószavazáson jelen lévő póttag(ok)	Béla Glattfelder, Wiesław Stefan Kuc, Astrid Lulling, Maria Petre, Markus Pieper, Struan Stevenson, Vladimír Železný
A zárószavazáson jelen lévő póttag(ok) (178. cikk (2) bekezdés)	Hélène Goudin, Ewa Tomaszewska, Peter Šťastný